

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

Студентки 4 курсу 15 групи
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Праніченко
Катерини
Анатоліївни

Науковий керівник
д. е. н.,
доцент

Новікова
Наталья
Леонідівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Головня
Юлія
Ігорівна

Київ-2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

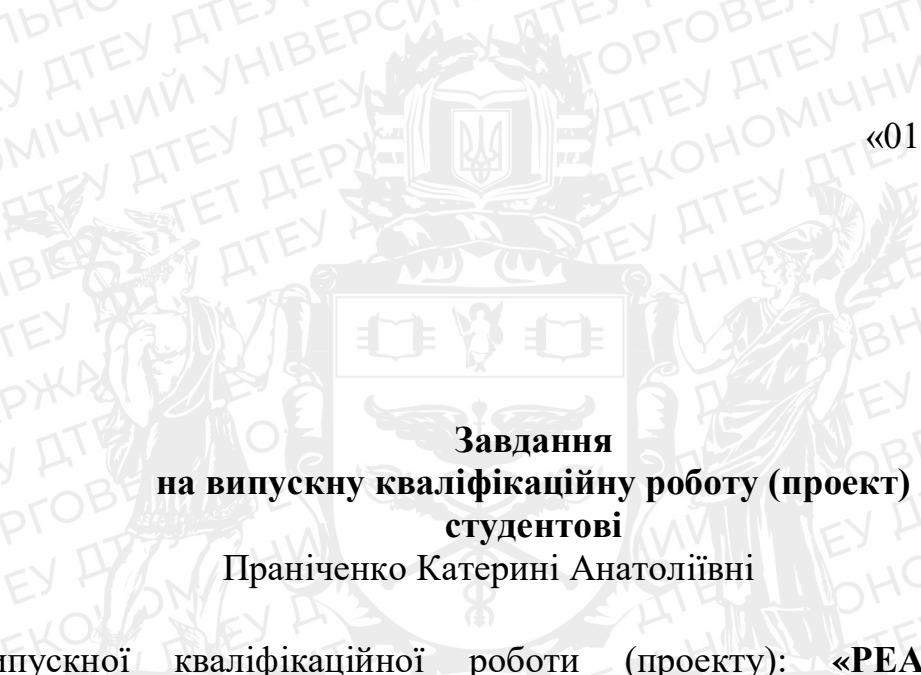
Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри
«01» грудня 2021 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентові

Праніченко Катерині Анатоліївні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): **«РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»**

Затверджена наказом ректора від «26» листопада 2021 р. № 3884

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 05.06.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): поглиблення теоретичних засад ,здійснення державної політики у сфері інклюзивної освіти та розроблення рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні

Об'єкт дослідження: процес реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти

Предмет дослідження: теоретичні та прикладні основи реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В М.КАНІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Аналіз структури інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області

1.2. Аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на реалізацію державної політики у сфері інклюзивної освіти м. Канів Черкаської області

РОЗДІЛ 2. ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В М.КАНІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Моніторинг та оцінювання результативної державної політики у сфері інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області

2.2. Напрями вдосконалення реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти м. Канів Черкаської області

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 20.11.2021	20.11.2021
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 05.01.2022	05.01.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.03.2022	20.03.2022
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.04.2022	20.04.2022
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 23.05.2022	23.05.2022
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 01.06.2022	01.06.2022
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	01-05.06.2022	01-05.06.2022
10	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 10.06.2022	До 10.06.2022
11	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «01» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Новікова Н.Л.

8. Гарант освітньої програми Головня Ю.І.

9. Завдання прийняв до виконання студент Праніченко К.А.

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота Праніченко Катерини Анатоліївни на тему: «Реалізація державної політики у сфері інклюзивної освіти» відповідає темі та носить актуальний характер. Автором опрацьовано значний масив вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерел, що дало змогу розкрити сутність заявленої теми.

У першому розділі автором проаналізовано структуру інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області та здійснено аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на реалізацію державної політики у сфері інклюзивної освіти. Другий розділ ВКР присвячено пошуку публічно-управлінських рішень щодо удосконалення системи інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.

Зміст та структура роботи розкривають тему, робота виконана відповідно до вимог та рекомендована до захисту з позитивною оцінкою, а її автор Праніченко Катерина Анатоліївна заслуговує на присвоєння ступеня бакалавр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Новікова Н.Л.

Відмітка про попередній захист Головня Юлія Ігорівна

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Праніченко Катерини Анатоліївни може бути допущена до захисту екзаменаційної комісії.

Гарант освітньої програми: Головня Юлія Ігорівна

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна

«10» червня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В М КАНІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ.	6
1.1 Аналіз структури інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.	6
1.2 Аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на реалізацію державної політики у сфері інклюзивної освіти м. Канів Черкаської області.	11
РОЗДІЛ 2. ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В М. КАНІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ.	17
2.1. Моніторинг та оцінювання результативності державної політики у сфері інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.	17
2.2. Напрями вдосконалення реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти м. Канів Черкаської області.	23
ВИСКОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі дедалі більшого розвитку набуває інклюзивна модель освіти – модель, що ґрунтується на соціальному й гуманістичному розумінні інвалідності, а не лише на підході як до медичної проблеми. Згідно з такою моделлю, суспільство повинно забезпечувати безперешкодну участь усіх громадян в реалізації своїх прав, зокрема на вищу освіту. У цьому контексті одним із завдань освітньої системи є забезпечення рівних прав студентів з інвалідністю на якісну професійну підготовку через інклюзію в освітнє середовище навчального закладу. З огляду на вищезазначене, актуалізується проблема модернізації освітньої галузі загалом і, зокрема, суттєвого оновлення системи освіти молоді з особливими освітніми потребами, введення інноваційних методик, психолого-педагогічного супроводу навчального процесу, нових комплексних програм професійної підготовки та найефективнішої та найоптимальнішої соціально-трудової адаптації.

Мета дослідження: Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних засад, здійснення державної політики у сфері інклюзивної освіти та розроблення рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні.

Відповідно до мети було визначено коло завдань:

1. Проаналізувати структуру інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.
2. Зробити аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на реалізацію державної політики у сфері інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.
3. Здійснити моніторинг та оцінювання результативності державної політики у сфері інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.
4. Надати публічно-управлінські рішення щодо удосконалення інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.

Об'єктом дослідження є процес реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні основи реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.

Для досягнення мети випускної кваліфікаційної роботи та вирішення поставлених завдань використано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: теоретичний метод використовується для аналізу літературних джерел з подальшою систематизацією та синтезом отриманої наукової інформації; вивчення міжнародного нормативно-правового поля та вітчизняного законодавства у галузі соціального захисту та здобуття професійно-технічної освіти молоді з особливими освітніми потребами; емпіричний метод використовується для індуктивно-дедуктивного способу встановлення причинно-наслідкових зв'язків між політичними, соціальними та педагогічними явищами і процесами; спостереження, спілкування, проведення соціологічного опитування серед освітян, дітей і батьків статистичний метод використовується для обробки та систематизації одержаних наукових фактів.

Вивченню процесу реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти присвячено праці багатьох українських (В. Астахова, К. Ващенко, О. Комарова, С. Кравченко, В. Кремень, В. Луговий, С. Пазиніч, А. Сбруєва, В. Філіпова) та ін.) та зарубіжних (П. Андрес, З. Бауман, П. Вервімп, А. Гіденс, В. Кньобл, К. Компбелла, В. Куклін, А. Мартіnellі, К. Росс, Р.Стьюарт, Б. Чарлтон та ін.) учених.

Наукове й практичне значення роботи. Положення та напрацювання дослідницької роботи можуть бути використані в подальшому вивченні та аналізі, присвяченому проблемам формування та реалізації державної політики, зокрема у сфері інклюзивної освіти, при дослідженні спроможності державних ресурсів, встановленні специфіки інструментів державного управління у нашій державі та порівнянні їх дієвості з методикою європейських концепцій регулювання освіти.

Робота передбачає використання описового, компаративного та статистичного методів. Описовий метод охоплює спостереження, аналіз досвіду, сучасної ситуації та підсумування отриманої інформації. З метою вивчення предмету дослідження було проаналізовано теоретичну основу, міжнародну

нормативну базу, зіставлено досвід. Інформаційну базу роботи складають наукові публікації, юридичні документи, аналітичні та статистичні матеріали.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів з підрозділами, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 31 найменуванням, рисунків 8, таблиць 7. Загальний обсяг роботи складає 42 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В МІСЬКАХ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ.

1.1 Аналіз структури інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.

Розглядаючи питання особливостей та структури інклюзії на теренах нашої держави, важливо виокремити три рівні організації інклюзивної освіти в Україні, а саме вищий, центральний, місцевий. Саме на цих рівнях владні структури корелюють та реалізують свою діяльність відповідно до визначених обов'язків. Задля більш активної інтеграції та моделювання коректної структури було задіяно створення ІРЦ (інклюзивно-ресурсних центрів), що мають місце у кожній області України [1].

Комунальна установа «Канівський інклюзивно-ресурсний центр Канівської міської ради Черкаської області» (далі Центр) створена на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр», рішенням сесії Канівської міської ради від 03.05.2018 № 11-10 «Про створення Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Канівської міської ради».

Центр орієнтований на навчання, виховання та розвиток розумово відсталих учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, освітніх потреб та можливостей. Це досягається шляхом створення в центрі адаптивної педагогічної системи та сприятливих умов для розумового, морального, емоційного та психофізичного розвитку кожного учня. В даний час ведеться підготовка щодо формування системи управління інклюзивною освітою. Основним напрямом є створення спеціальних умов з урахуванням потреб спеціальних дітей. Робота включає ряд ключових моментів: підготовка та перепідготовка кадрів; оформлення нормативно-правової бази; розробка методичного супроводу освіти; матеріально-технічне оснащення освіти.

КУ «Канівський ІРЦ» є методичним центром корекційної роботи педагогів міста. Систематично проводяться науково-практичні конференції, психолого-

педагогічні семінари, консультації для батьків та освітян шкіл міста. Організовано професійну підготовку учнів на підприємствах міста з подальшим працевлаштуванням випускників. Визначаються нові об'єкти продуктивної праці, види послуг. Розглянемо модель розподілу повноважень КУ «Канівський ІРЦ» (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Модель розподілу повноважень

Рівень держави	Рівень регіону (області)	Рівень закладу
визначення політики у сфері професійної освіти	аналіз ринку праці – визначення потреби у підготовці кваліфікованих кадрів та розміщення регіонального замовлення	розроблення стратегії розвитку закладу, організація і забезпечення освітнього процесу
розроблення і затвердження освітніх стандартів	управління та фінансове забезпечення діяльності і розвитку професійної освіти	розроблення власних освітніх програм
створення системи забезпечення якості професійної освіти	організація діяльності регіональних Рад професійної освіти та наглядових рад закладів професійної освіти	функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти
забезпечення підготовки за професіями загальнодержавного значення	формування мережі закладів професійної освіти	налагодження ефективної співпраці з соціальними партнерами
формування нормативів фінансового забезпечення здобуття професійних кваліфікацій	ліцензування закладів професійної освіти	мотивація розвитку професійного потенціалу працівників закладу
забезпечення підготовки осіб з особливими освітніми потребами	розвиток соціального партнерства, забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників	створення інклюзивного середовища, звітування перед Наглядовою радою

Джерело: сформовано автором за [3]

На рівні початкової загальної освіти передбачається більше приділяти уваги сенсорному розвитку дитини, відпрацюванню рухових навичок, просторовому орієнтуванню, розвитку комунікативних якостей особистості, мислення, навичок культурної поведінки, зміцненню фізичного та психічного здоров'я, продовжується робота з урахуванням індивідуальних особливостей дітей та під контролем та соціально-педагогічної служб вводиться варіативність навчання [3].

У підготовчо-діагностичному класі проводиться уточнення діагнозу дитини в процесі освітньої та лікувальної роботи, визначається адекватність форм організації її навчання та виховання, планування індивідуальних форм та методів корекційної роботи, комплексне та динамічне вивчення дитини організується у пропедевтичний період до навчання у початковій школі.

Постійно розробляються та удосконалюються електронні реєстри й організаційно-правові документи закладу.

Відповідно до штатного розпису в Центрі 11,5 штатних одиниць, з них педагогічних – 9,5 ставок. Однак потрібно зазначити, що залишається потреба у кваліфікованих фахівцях, так станом на січень 2022 р. в ІРЦ працюють наступні працівники: 3 фахівці (практичні психологи), 3 консультанти (2 вчителі-логопеди, 1 вчитель-реабітолог), діловод Центру (0,5 ставки), прибиральниця (0,3 ставки). В даний час є вакантними посади консультанта (вчителя-логопеда) та сестри медичної.

Оплата праці педагогічним працівникам Центру здійснюється з освітньої субвенції відповідно до постанови Кабінету Міністрів України 21 липня 2021 р. № 765 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами». Станом на січень 2022 року заборгованість по оплаті праці працівникам центру відсутня.

Приміщення Центру облаштовані відповідно до вимог чинного законодавства, державних санітарних норм і правил, державних будівельних норм (створені умови, що передбачають фізичну доступність усіх приміщень для дітей з ООП: наявний пандус, обладнаний внутрішній санвузол). Приміщення знаходяться на 1-му поверсі, сучасно оформлені та забезпечені якісним освітленням.

Облаштовано кабінет директора, кабінет для спільних засідань та корекційно-розвиткових занять, кабінет учителя-логопеда, кабінет практичного психолога, холлу для відвідувачів з інформаційним куточком і місцем для очікування, кабінет ЛФК, кабінет сестри медичної [4].

Спільно з благодійним фондом МХП – громаді реалізовано проєкт «Через гру до успіху», завдяки якому облаштовано дитячий корекційно-розвитковий майданчик. В рамках реалізації проєкту відбулися інформаційно-просвітницькі заходи для батьків щодо надання допомоги дітям з ООП. Зокрема, майстер-класи й зустрічі у форматі онлайн щодо виготовлення власноруч розвиваючого матеріалу та створення розвиваючого середовища вдома, це і «Домашні розвивалочки з мамою на кухні», «Домашні розвивалочки з татом», «Зроби гру своїми руками», «Разом можемо багато»[5].

Протягом 2021-2022 року на роботи з місцевого бюджету використано 253192 грн., на придбання – 146650 грн. До кінця 2022 року заплановано придбання «Інтерактивної підлоги» за рахунок проєкту «Рівний доступ до якісної освіти» на суму 217000 з обласного бюджету. У серпні 2021 року за сприяння депутата Туливітра В. Ю. було придбано комп'ютер і акустичну систему на суму 24992 грн. Дані наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Витрати коштів міського бюджету на Комунальну установу «Канівський інклюзивно-ресурсний центр Канівської міської ради Черкаської області»

№	Найменування	Сума, грн
1	Використано	253192 грн
2	На придбання	146650 грн
3	Придбання «Інтерактивної підлоги» проєкту «Рівний доступ до якісної освіти»	217000 грн
4	Придбання акустичної системи	24992 грн

Джерело: сформовано автором за [5]

Заклад забезпечений сучасним багатофункціональним обладнанням. У своїй роботі фахівці Центру використовують комплект сучасних методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами,

так як пройшли відповідне навчання щодо використання означених методик і показали високий результат на всеукраїнському екзамені.

Станом на січень 2022 року педагогічні працівники обстежили 355 дітей з особливими освітніми потребами. 37 дітей отримують корекційно-розвиткові послуги (заняття розвитку мовлення, корекції розвитку та лікувальної фізкультури), 98 дітей – психолого-педагогічний супровід (участь у складанні індивідуальної програми розвитку дитини, де визначаються сильні та слабкі сторони дитини, проведення консультацій для батьків, педагогічних працівників та всіх учасників навчально-виховного процесу, надання рекомендацій щодо адаптації дитини, навчання тощо). З них 38 дітей перебувають у спеціальних групах для дітей з порушеннями мовлення, 15 дітей в інклюзивних групах, 45 дітей – інклюзивних класах, 15 дітей навчаються за спеціальними програмами на індивідуальній формі навчання відповідно до висновків ЛКК.

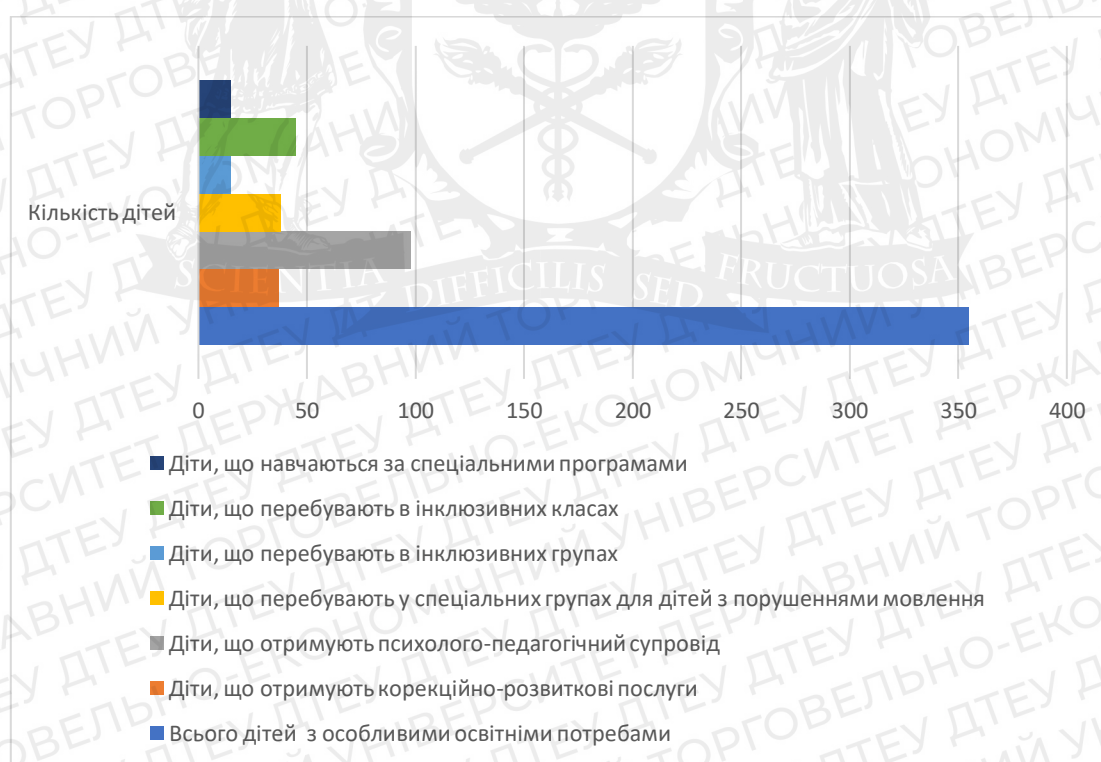

Рис. 1.1 Відображення кількості дітей з особливими освітніми потребами.

Джерело: сформовано автором за [5]

Звичайно, є проблеми щодо інтеграції дітей в загальноосвітній простір, відчувається гостра нестача асистентів учителів, у зв'язку із виплатою заробітної

плати із загальноосвітньої субвенції. В стадії законодавчого врегулювання питання з асистентом дитини, на сьогодні пошук такої особи повністю лягає на плечі батьків, які за часту не можуть вирішити дане питання або змушені тимчасово не працювати і займатися виключно дитиною. Незважаючи на проблеми із кваліфікованими кадрами, заклади освіти, що надають освітні послуги дітям з особливими освітніми потребами, створюють їм належні умови. Створено ресурсні кімнати (ЗОШ №1, ЗОШ №3, ЗОШ №4, ЗДО «Сонечко»), педагоги використовують в роботі сенсорну кімнату (ЗОШ №3), У ЗОШ №1 і ЗОШ №3 облаштовано кабінети ЛФК, так як в кожному з цих закладів отримують освітні послуги здобувачі освіти з порушеннями опорно-рухового апарату.

Матеріально-технічне оснащення навчальних кабінетів відповідно до вимог доступності соціально-значущого об'єкта для інвалідів, визначення мінімального переліку обладнання для реалізації адаптованих Програм. Механізмом реалізації змістовно-технологічного компонента є реалізація адаптованих програм, програми корекційно-розвивальних курсів, навчальні плани, технології, методи, прийоми та засоби навчання. Пропонована нами модель передбачає організацію системи навчання та комплексного супроводу в додатковому освітньому процесі дітей з ОМЗ спільно з однолітками, що розвиваються, в умовах загальноосвітньої школи [6].

1.2 Аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на реалізацію державної політики у сфері інклюзивної освіти м. Канів Черкаської області.

До завдань інклюзивної педагогіки м. Канів, Черкаської області, належить виявлення рушійної сили соціального розвитку різних дітей, включених до єдиного простору освітньої діяльності, визначення показників та критеріїв, що дозволяють

оцінити результати розвитку, рівень адаптації «особливої людини» до життя в суспільстві.

Предметом факторів впливу реалізації державної політики інклюзивної освіти є процес навчання та виховання людей з особливими освітніми потребами та можливостями в умовах загальноосвітнього процесу. У центрі уваги педагогіки інклюзивної освіти – особистість із особливими освітніми потребами та можливостями [7].

На думку представників професійних груп, три найбільш вагомні індикатори, що впливають на розвиток інклюзивної освіти в Україні, відносяться як до групи структурно-організаційних факторів (розробка та затвердження положення про клас з інклюзивним навчанням з обґрунтуванням специфіки функціонування таких класів, збільшення фінансування шкільної освіти і, зокрема, інклюзивної освіти); так і до групи змістовних факторів (розробка методичних матеріалів та посібників для вчителів, які працюють з дітьми з особливими потребами) [8].

Думка експертів та представників професійних груп в оцінці різних індикаторів істотно не відрізняється (дисперсія оцінки не перевищує 2 балів). Однак, щодо певних питань впровадження інклюзії оцінки експертів та представників професійних груп дещо розходяться [9].

Найбільше розходження в оцінці знаходить питання про впровадження дистанційної освіти (різниця між оцінкою представників різних груп опитаних – 1,83). Також по-різному оцінюється питання збільшення фінансування вчителів, що працюють із дітьми з особливими потребами (1,23 – розходження щодо збільшення фінансування, 1,49 – підвищення заробітної плати вчителів). Дані зображені у вигляді діаграми на рис. 2.

Індикатори, в оцінці яких спостерігається найменше розходження між представниками двох груп опитаних – розробка спеціальних курсів для вчителів, обмін досвідом (0,00), розробка та проведення широкої просвітницької кампанії (0,02), зміни у підходах до фінансування інклюзивної освіти (0,08).

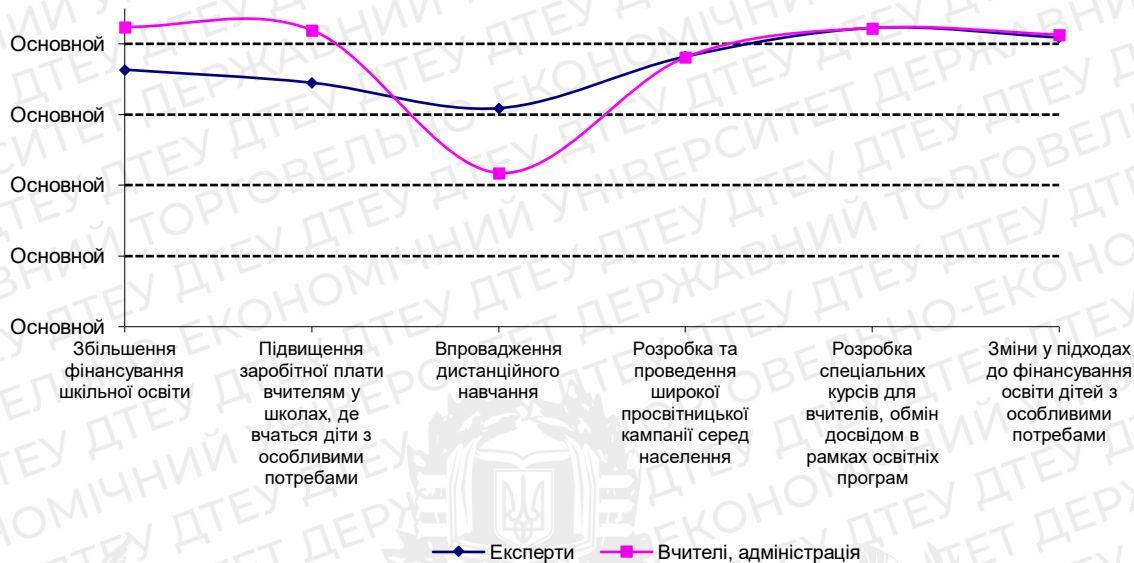

Рис.1.2. Індикатори факторів впливу (експерти та професійні групи)

Джерело: сформовано автором за [9]

Проблема особистості та її розвитку у спеціально організованих умовах (в даному випадку умовах інклюзивної освіти) є однією із складних та ключових проблем педагогічної теорії та практики

До внутрішніх факторів впливу на реалізацію державної політики у м. Канів відносяться методи навчання, які педагог вибирає з урахуванням структури дефекту спеціальних учнів. У навчанні та вихованні дітей з обмеженими можливостями використовують методи, що представлені на рис. 1.3.

Використання даних методів в інклюзивній освіті передбачає їхнє раціональне співвідношення з методами навчання звичайних дітей. Наприклад, присутність у групі дитсадка (навчальному класі) дітей з порушенням сенсомоторного сприйняття світу передбачає активне застосування педагогом практичних та наочних методів, що формують сенсомоторну основу для переходу до вербальних та інтелектуальних дій.

Методи навчання

методи моторної корекції (методи релаксації, паралінгвістичні, тілесно-орієнтовні методи, методи пластритміки);	сенсомоторні методи (методи слухового та зорового сприйняття навчального матеріалу; наочні, практичні методи);	когнітивні методи (методи організації психічних процесів, вербально-логічні методи: репродуктивні, проблемно-пошукові, посліпні).
---	--	--

Рис. 1.3. Методи навчання, які педагог вибирає з урахуванням структури дефекту спеціальних учнів

Джерело: сформовано автором за [10]

Уявимо безперервне інклюзивне освіту у м. Канів, як піраміди, основу якої становлять інклюзивні дошкільні освітні організації [10].

Саме ці періоди формування, навчання та виховання дітей закладають основу їх розвитку та соціалізації. На етапі професійної підготовки вже виявляються значні втрати невикористаних ресурсів. Розглянемо в таблиці 3 зовнішні та внутрішні фактори впливу на реалізацію державної політики.

Таблиця 1.3

Зовнішні та внутрішні фактори впливу на реалізацію державної політики

№	Найменування фактору	Заходи організаційної діяльності
1	Внутрішні фактори впливу	Наради щодо результатів діагностування;

Продовження таблиці 1.3.

		<p>Наради щодо результатів діагностування; організація патронажу між вчителями предметниками та здібними учнями; організація методичної роботи з педколективом, забезпечення навчально-методичною літературою; формування режиму роботи школи, що забезпечує можливості участі школярів у системі шкільного додаткового (факультативи, консультації з предметів, індивідуальні заняття) та позашкільної освіти; раціональне наповнення Центру з урахуванням нахилів та запитів, що навчаються через формування факультативів, елективних курсів, консультацій з предметів; організація та проведення інтелектуальних ігор, конкурсів, науково-практичних конференцій у рамках школи; організація та проведення шкільних олімпіад.</p>
2	<p>Зовнішні фактори впливу</p>	<p>індивідуалізовані методи навчання, психолого-педагогічне супроводження – професійні компетенції педагогів; загальноосвітні навчальні програми, щоб при її освоєнні кожен, хто навчається, міг мати індивідуальний результат; кадрове, навчально-методичне забезпечення; моніторинг та оцінка навчання, критеріальне оцінювання знання та навичок.</p>

Джерело: сформовано автором за [11]

Відповідно, недостатньо забезпечуються освітні потреби і як наслідок не реалізовані потенційні можливості значної частини дітей. [11].

Сполучною ланкою у реалізації ідеї забезпечення наступності інклюзивної освіти є освітні стандарти. Ідея інклюзивного підходу в м. Канів до організації навчально-виховного процесу у державній політиці закладена, проте потрібне поглиблення підходів та уточнення позицій щодо визначення сутності інклюзивної освіти. Це дозволило б забезпечувати єдність вимог щодо організації та технологічному забезпеченні роботи педагога в інклюзивних групах.

Другий підхід до реалізації безперервності – це впровадження діагностичних процедур із психолого-педагогічного супроводу суб'єктів інклюзивної освіти: відстеження процесів розвитку, соціалізації, міжособистісної взаємодії у групах інклюзивного типу. Такий діагностичний комплекс з урахуванням вікового чинника учнів та його «винятковості» може бути запропонований нашим інститутом вже найближчим часом [12].

Таким чином, можемо стверджувати, що реалізація державної політики у сфері інклюзивної освіти у м. Канів можлива та необхідна. Безперервний моніторинг розвитку суб'єктів інклюзивних груп у м. Канів дозволить створити портфоліо учнів і бачити динаміку змін, тенденції розвитку, відстежувати особистісні та соціальні чинники успішності «включення» у освітньо-виховний процес. Для забезпечення послідовності у роботі педагогів всіх рівнів у м. Канів необхідно провести своєрідну «ревізію» готовності педагогів до роботи в умовах інклюзивних груп та створити науково обґрунтовану систему підготовки педагогів щодо оволодіння ними технологіями інклюзивної освіти. В даний час ця робота ведеться розрізнено, за не затвердженими авторитетною науково-методичною радою програм і не дозволяє педагогам та директорам освітніх організацій взяти правильний курс на створення інклюзивного освітнього простору дитячого садка чи школи [13].

РОЗДІЛ 2. ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В М. КАНІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ.

2.1. Моніторинг та оцінювання результативності державної політики у сфері інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області.

Центр у своїй діяльності керується Конституцією України, Конвенцією про права осіб з інвалідністю, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», постановами Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр», від 21 липня 2021 р. № 765 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами», Статутом закладу, затвердженого рішенням сесії від 28.02.2019 № 14 – 52 «Про внесення змін до рішення Канівської міської ради об'єднаної територіальної громади Черкаської області від 24.01.2019 № 14-30 «Про затвердження статуту Комунальної установи «Канівський інклюзивно-ресурсний центр Канівської міської ради об'єднаної територіальної громади Черкаської області» в новій редакції», актами уповноваженого органу управління та іншими нормативно-правовими актами.

Центр, відповідно до річного плану, здійснює організаційно-методичну, діагностичну (психологічну, дефектологічну та фізичну), консультаційну, інформаційно-просвітницьку діяльність; забезпечує методичний, психологічний, дефектологічний, логопедичний супровід дітей з особливими освітніми потребами віком від 0 до 18 років та осіб після 18 років, які навчаються. Основні напрямки ресурсного забезпечення розвитку інклюзивної освіти в м. Канів представлені на рис. 2.1.

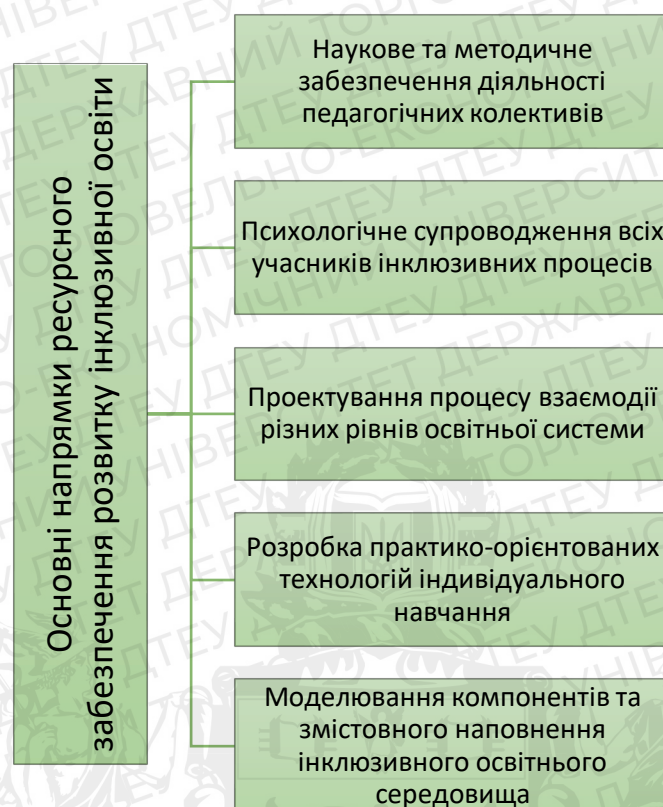

Рис. 2.1. Основні напрямки ресурсного забезпечення розвитку інклюзивної освіти

Джерело: сформовано автором за [11]

Загальна кількість дітей з особливими освітніми потребами в області становила у 2017/2018 н.р.– 274 дитини, у 2018/2019 н.р.– 407 дітей, у 2019/2020 н.р.– 595 дітей, у 2020/2021 н.р.– 627 дітей.

Кількість дітей з особливими освітніми потребами, яким організовано інклюзивне навчання в області, становила 2018/2019 н.р. – 57 дітей, у 2019/2020 н.р.– 78 дітей, у 2020/2021 н.р.– 116 дітей.

У 2020/2021 навчальному році навчається 194 дитини з відповідними нозологіями: порушення інтелектуального розвитку – 76 дітей; порушення опорно-рухового апарату – 34 дитини; затримка психічного розвитку – 30 дітей; тяжкі порушення мовлення – 22 дитини; розлад аутистичного спектру – 13 дітей; порушення слуху – 13 дітей; порушення зору – 6 дітей;

Актуальність проблеми інклюзивної освіти в області пов'язана, насамперед, з тим, що число дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно росте.

У той час коли в кожному закладі загальної середньої освіти відсутній повноцінний комплект корекційного обладнання (сучасні спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку, обладнання, дидактичний матеріал та особливі наочні засоби).

Для вирішення цих завдань створено систему діяльності Міського та окружних ресурсних центрів, здатних комплексно здійснювати просвітницьку, методичну та консультаційну підтримку педагогічних колективів інклюзивних освітніх закладів [14].

Мережа ресурсних центрів з розвитку інклюзивної освіти є ефективно функціонуючою ланкою, що в методичному, інформаційно-аналітичному та практичному плані пов'язує освітні заклади різних рівнів, що реалізують інклюзивний підхід в освіті, їх фахівців та батьків з муніципальними установами спеціалізованої допомоги – центрами психології, соціальної допомоги, з установами середньої та вищої професійної освіти, з організаційно-керівною ланкою [15].

Система ресурсних центрів у м. Канів реалізує методичні та інформаційно-аналітичні напрями діяльності, а також служить реальним практичним майданчиком для підготовки фахівців, підвищення їх кваліфікації, надання спеціалізованої допомоги населенню в діапазоні від раннього віку до закінчення вищої освітньої установи на всіх рівнях інклюзивної освітньої вертикалі. Свою специфіку за умов інклюзивної освіти має результативний компонент педагогічного процесу [16].

Перелік сучасного корекційного обладнання, необхідного для наповнення закладу загальної середньої освіти наведено у таблиці 2.1.

Перевірка, оцінка та аналіз результатів виховання, навчання вишиковуються з урахуванням індивідуальних програм. Педагогічна оцінка орієнтована на відносні показники дитячої успішності (порівняння поточних досягнень дитини з її вчорашніми досягненнями).

Таблиця 2.1

Перелік сучасного корекційного обладнання, необхідного для наповнення закладу загальної середньої освіти

№ п/п	Найменування обладнання	Кількість	Загальна сума, грн.
1	Корекційно-розвиткове програмне забезпечення для розвитку слухового сприймання та мовлення, комплект	1	31 500,0
2	Інтерактивна підлога/стіна для корекції опорно-рухового апарату	1	78 400,0
3	Інтерактивна світлова розвиваюча панель	1	122 300,0
4	Моделі площинні, об'ємні, муляжі, ігри (для розвитку слухового відчуття спектру основних кольорів, розвитку зорового сприймання, розвитку дотикової пам'яті, оволодіння механізмом письма, м'язового тренування рук; Дидактичні ігри для розвитку мовлення), комплект	1	42 285,0
5	Обладнання сенсорної кімнати (Куб Лінка, світловий пристрій для забезпечення рухової активності, фонтан для лікування та оздоровлення, панель для ароматерапії з освітленням та звуковими ефектами, сухий басейн), комплект	1	51 200,0
Всього:			325 685,0

Джерело: сформовано автором за [17]

Ресурсне забезпечення регіональної цільової обласної Програми надання підтримки особам з особливими освітніми потребами наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Ресурсне забезпечення регіональної цільової обласної Програми надання підтримки особам з особливими освітніми потребами

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання Програми	Етапи виконання програми					Усього витрат на виконання програми
	I	II	III	IV	V	
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	
Всього, тис.грн.:	5 862,330	5 862,330	5 536,645	5 536,645	5 536,645	28 334,595
У тому числі обласний бюджет, тис.грн.	5 862,330	5 862,330	5 536,645	5 536,645	5 536,645	28 334,595

Джерело: сформовано автором за [17]

До найважливіших напрямів реалізації державної політики в інклюзивному класі у м. Канів належить педагогічно організоване розуміння учнями знання моральних норм та сформованість морально-етичних суджень, здійснення даного напрямку роботи з дітьми з особливими потребами має свої особливості [17].

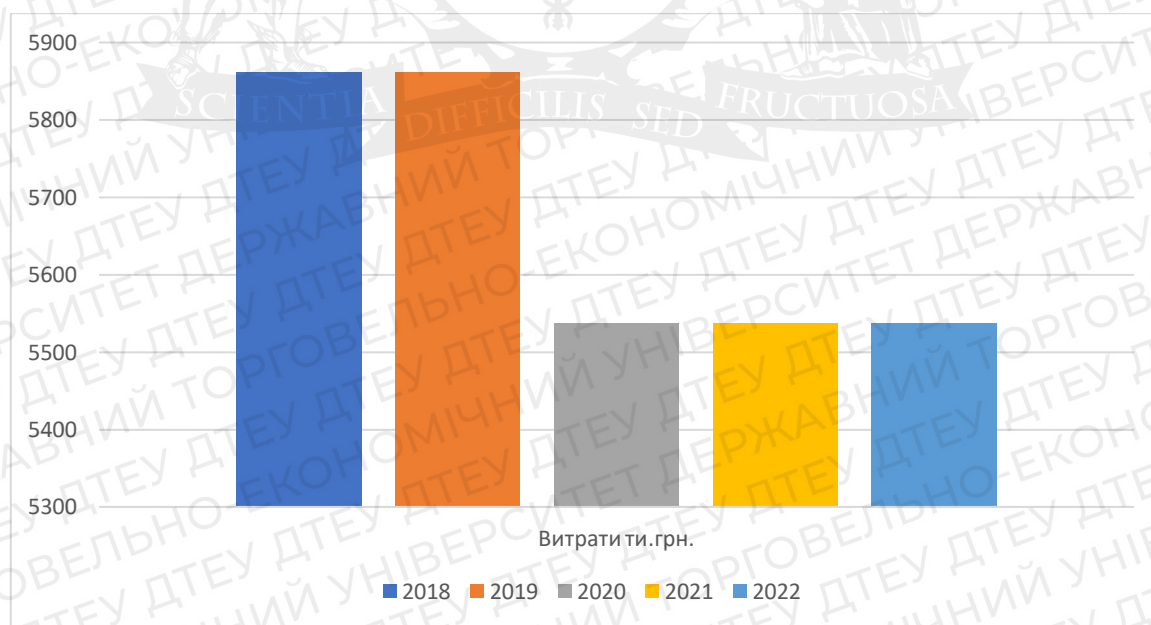

Рис. 2.2. Ресурсне забезпечення регіональної цільової обласної Програми надання підтримки особам з особливими освітніми потребами

Джерело: сформовано автором за [18]

Як інструмент оцінки динаміки реалізації державної політики індивідуальних освітніх досягнень сьогодні визначається портфель досягнень. Портфель досягнень є спеціально організованою підборкою робіт, які демонструють зусилля, прогрес та досягнення учня в різних галузях. До складу портфеля досягнень можуть включатися результати не тільки досягнуті учнем у ході навчальної діяльності, а й у інших формах активності: творчої, соціальної, комунікативної, фізкультурно-оздоровчої, трудової діяльності, що відбувається як у рамках повсякденної шкільної практики, і поза її межами. Інклюзивне утворення не виключає застосування портфеля досягнень в оцінюванні динаміки індивідуальних досягнень [18].

2.2. Напрями вдосконалення реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти м. Канів Черкаської області.

Розвиток інклюзивної освіти неможливий без удосконалення державної політики та практики Черкаської області, впровадження інклюзивних цінностей як у систему освіти в цілому, так і на рівні окремих її інститутів.

З урахуванням аналізу освітньої ситуації в Центрі, соціуму мікрорайону, потреб учнів, соціального замовлення батьків, педагогічний колектив КУ «Канівський ІРЦ» намітив шляхи усунення та вирішення виявлених протиріч та проблем [19]:

- 1) розвивати систему психолого-педагогічного супроводу дітей та підлітків для подальшої соціалізації;
- 2) удосконалювати роботу батьківського навчання за громадянською позицією учня, вихованця;
- 3) розширювати реабілітаційний простір поза установи, запроваджувати нові профілі трудового навчання; контролювати відповідність обраної реабілітаційної програми реальним досягненням та рівнем розвитку особистості дитини;
- 4) удосконалювати передпрофільну та профільну підготовку учнів, вихованців; впроваджувати у педагогічний процес установи соціально-культурні технології пізнання, розвитку та виховання;
- 5) проводити пошук та використання специфічних засобів навчання та розвитку, розвивати диференційоване, покрокове розвиваюче навчання, що враховує несформованість вихованців цілого ряду базових механізмів, виявляти можливості міжпредметних зв'язків та створювати інтегровані курси, використовувати форми та методи роботи, що підвищують інтерес дітей до процесу пізнання та мотивації вчення;
- 6) здійснювати комплекс заходів щодо вдосконалення системи оздоровлення дітей та формування здорового способу життя, з охорони та

зміцнення здоров'я учнів, вихованців через реалізацію здоров'язберігаючих технологій. вихованців;

7) впроваджувати у педагогічний процес установи соціально-культурні технології пізнання, розвитку та виховання.

Створення всеосяжних умов отримання освіти учнями з урахуванням їх психофізичних особливостей слід як основне завдання у сфері реалізації права освіти дітей з обмеженими можливостями здоров'я [20].

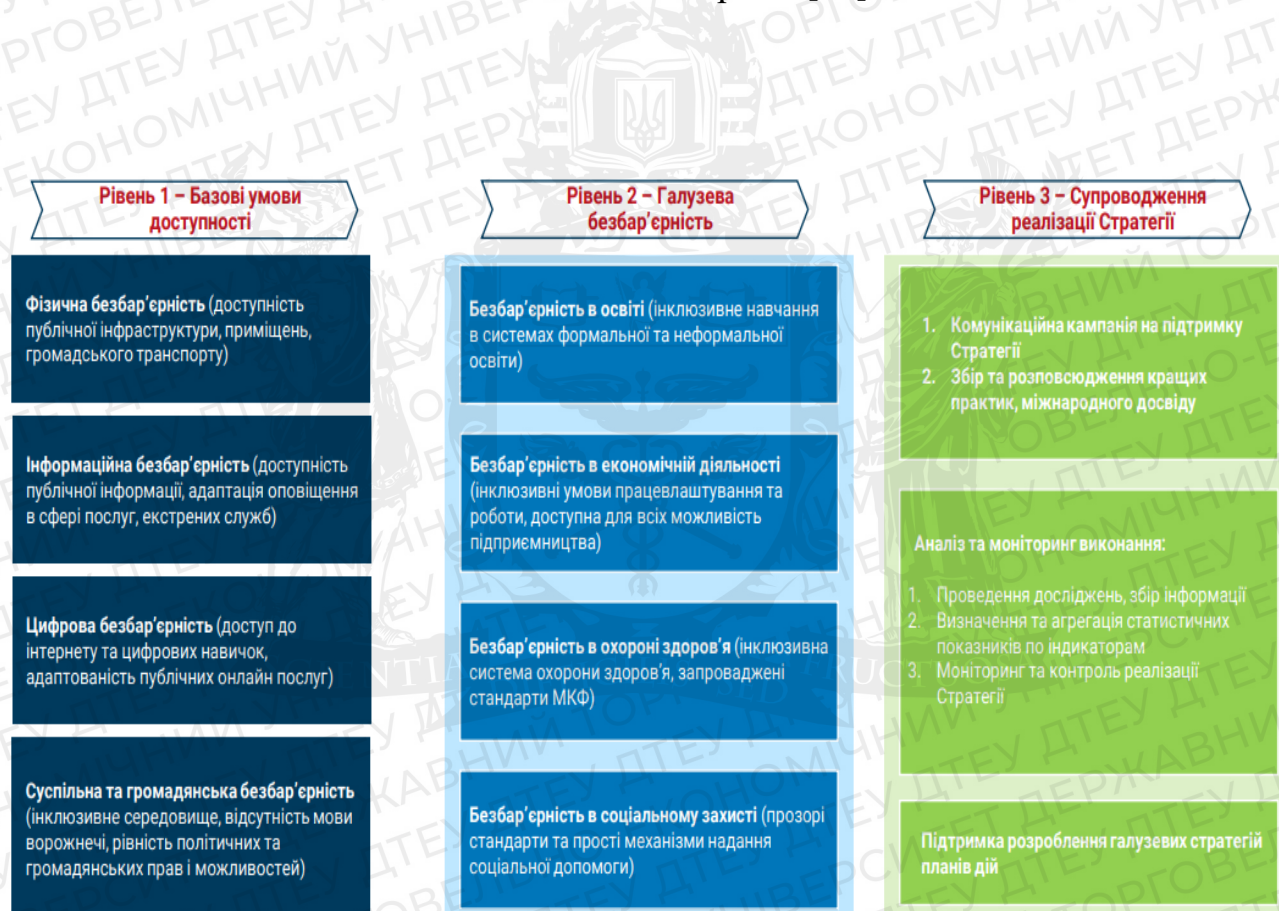

Рис. 2.3 Пропозиції щодо проекту Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні

Джерело: сформовано автором за [21]

Державна політика у сфері інклюзивної у м. Канів має на увазі нівелювання відмінностей шляхом активної інклюзії кожної людини, вдосконалення викладання та навчального середовища на основі індивідуалізованого підходу та усунення

перешкод для процесу навчання осіб з особливими освітніми потребами. Спільне навчання всіх дітей означає, що мають розробити такі методи навчання, які відповідають індивідуальним відмінностям дітей [21]. Насамперед необхідно розробити та реалізувати профілактичні програми Черкаської області, спрямовані на надання своєчасної соціальної допомоги дітям, що опинилися у важкій життєвій ситуації та іншим категоріям осіб з числа вразливих груп населення для ефективної реалізації якої буде доцільним розробити комплексну систему моніторингу та оцінки [21]. Наприклад, запровадження комплексної системи моніторингу благополуччя дітей та Індексу благополуччя дітей дозволить виділити питання розвитку дітей для вживання конкретних заходів щодо покращення становища дітей та їхніх сімей за участю неурядових організацій. Або запровадження пропозицій щодо проекту Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні, наведеного на рис. 2.3 , 2.4 та 2.5.

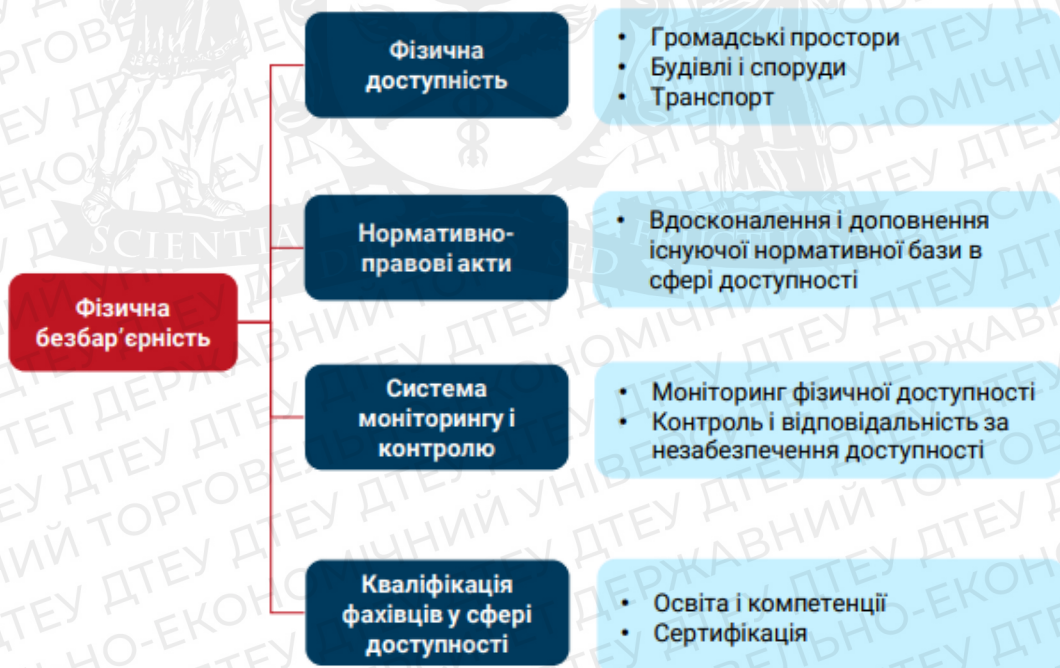

Рис. 2.4 Фізична безбар'єрність проекту Національної стратегії

Джерело: сформовано автором за [21]

Одними з ключових кроків покращення інклюзивної освіти є безбар'єрна освіта.

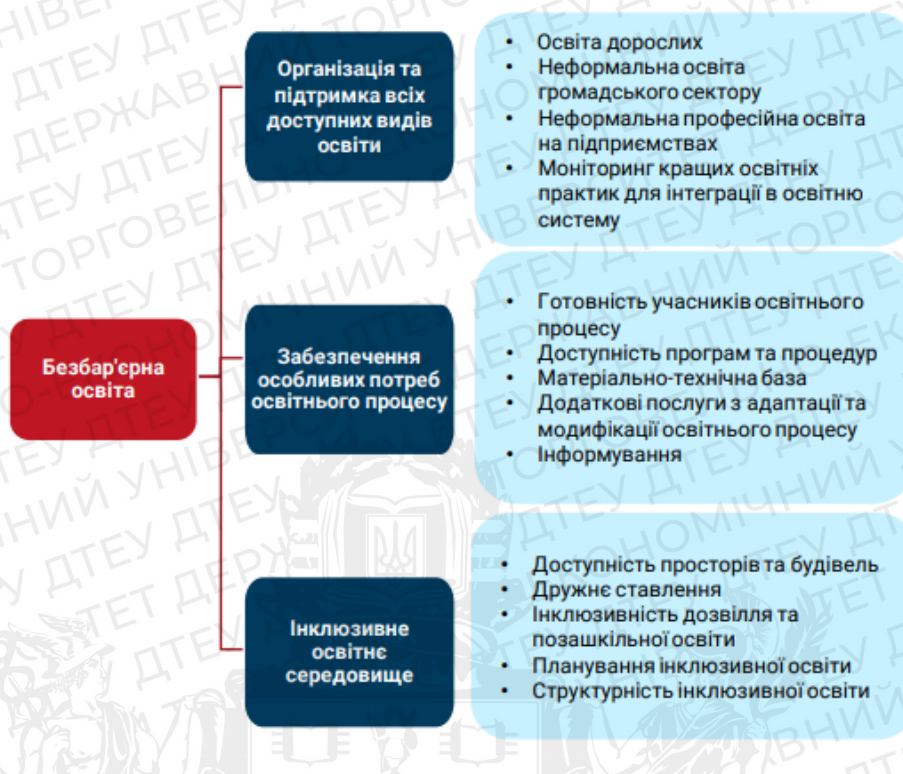

Рис. 2.5 Безбар'єрна освіта проекту Національної стратегії

Джерело: сформовано автором за [3]

Таким чином, можна виділити такі стратегічні напрями реалізації державної політики Черкаської області [22]:

- 1) вдосконалення інституційного середовища, що забезпечує сприятливі умови для розвитку інклюзивної освіти;
- 2) формування науково-педагогічних основ та кадрового, навчально-методичного потенціалу для забезпечення доступності якісної освіти особам з особливими освітніми потребами;
- 3) розвиток системи ранньої діагностики та корекційно-педагогічної підтримки дітей дошкільного віку;
- 4) створення умови для соціалізації, професійно-трудової підготовки осіб з обмеженими можливостями;
- 5) проведення наукових досліджень у галузі теоретичного та методичного забезпечення розвитку інклюзивної освіти.

Мета розвитку інклюзивної освіти – реалізація рівних прав усіх категорій осіб на здобуття якісної освіти [23].

Основні завдання розвитку Центру [24]:

- 1) вдосконалення нормативно-правових та організаційно-економічних основ та механізмів розвитку освіти на принципах інклюзивності;
- 2) оновлення методологічних, навчально-методичних основ розвитку освіти на принципах інклюзивності освіти (адаптація та модифікація навчальних планів та програм, підручників, навчально-методичних комплексів, запровадження критерій системи оцінки навчальних досягнень) з метою привести його у відповідність до принципів інклюзивності;
- 3) забезпечення індивідуалізованої корекційно-педагогічної та соціальної-психологічної підтримки учням, створення комфортного освітнього середовища, що надає учням можливість стати значущим та активним учасником шкільного співтовариства, підвищити свою самооцінку, мотивованість до навчання та соціалізації;
- 4) створення доступного «безбар'єрного середовища» на всіх рівнях освіти та забезпечення компенсаторними засобами, навчання осіб з особливими освітніми потребами на рівнях технічної та професійної та вищої освіти;
- 5) поліпшення кадрового забезпечення організацій освіти;
- 6) проведення прикладних наукових досліджень у галузі розвитку освіти з позицій принципів інклюзивності.

Концептуальні підходи дозволять досягти ефективних показників розвитку інклюзивної освіти Черкаської області відповідно до державної політики у сфері інклюзивної освіти: рівний доступ до якісної освіти всіх осіб, задоволеність суспільства інклюзивним процесом, толерантне ставлення до осіб з обмеженими можливостями; нормативно-правові та організаційно-економічні засади для ресурсного забезпечення [26, 27].

Фахівці ІРЦ взаємодіють з педагогічними працівниками закладів дошкільної та загальної середньої освіти м. Канева з метою раннього виявлення та надання своєчасної психолого-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами, а також забезпечують фаховий супровід дітей, які потребують інклюзивного навчання. Всім учасникам освітнього процесу Центр

надає методичну допомогу, веде психолого-педагогічний, методичний супровід здобувачів освіти, педагогів та батьків.

Постійно проводяться семінари, тренінги, партнерські зустрічі для адміністрації закладів, педагогічних працівників, батьків, тобто для всіх учасників освітнього процесу, адже саме робота з кожним членом колективу дає позитивні результати у впровадженні інклюзивного навчання та сприяє успішній інтеграції дітей з ООП в соціум.

Педагогічні працівники Центру тісно співпрацюють з колегами області, так Смаголь Н.В. взяла участь в обласній інтернет конференції «Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах Нової української школи» та висвітлила тему «Біосугестивна терапія у роботі з сім'ями дітей з особливими освітніми потребами». В січні-лютому 2022 року, відповідно до річного плану інституту на базі КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» в онлайн-режимі взяла участь у проведенні п'яти семінарів-практикумів «Особливості використання діагностичної методики CASD, PEP-3, WISC-4, LEITER-3, CONNERS-3, у роботі фахівців інклюзивно-ресурсних центрів». У вересні-жовтні 2021 року Чалабієва Л.В., Смаголь Н.В., Литвин О.Г., Іваненко Н.В. брали участь у проведенні курсів підвищення кваліфікації учителів Черкаської області відповідно до плану роботи ЧОІПОПП.

Центр тісно співпрацює з управлінням соціального захисту населення, центром соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю, службою у справах дітей, міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, Канівською міськрайонною філією Черкаського обласного центру зайнятості, лікарнею, тощо.

У рамках співпраці з міським центром соціальних служб для сім'ї Смаголь Н.В. було проведено семінари «Неврози, в які грають люди» та 8 сеансів біосугестивної терапії для дружин учасників АТО.

Значна увага в Центрі приділяється підвищенню кваліфікаційного рівня фахівців. З цією метою фахівці Центру відвідують всеукраїнські та міжнародні конференції, беруть участь в онлайн-заходах.

Центр співпрацює із сусідніми ОТГ, так з Ліпльавською ОТГ, на умовах співфінансування, заключено договір про співпрацю, що дає можливість проводити комплексні оцінки, корекційно-розвиткові заняття дітям з особливими освітніми потребами, надавати методичну допомогу педагогічним працівникам. Співвідношення факторів та індикаторів факторів впливу наведені у таблиці 2.3.

Центр поширює інклюзивну просвіту серед населення, вносить інклюзивну культуру в заклади освіти, наповнює нею педагогічну працю та допомагає вчителю дотримуватись інклюзивних цінностей і головне – є підтримкою для родин, які виховують особливих дітей.

Відділ освіти виконавчого комітету Канівської міської ради тримає на постійному контролі питання щодо облаштування та функціонування Канівського інклюзивно-ресурсного центру.

До матеріально-технічне забезпечення державної політики у сфері інклюзивної освіти в м. Канів входить [29]:

1. Поповнення бібліотечного фонду школи довідковою, науково-популярною літературою, енциклопедіями, періодичними виданнями.
2. Комп'ютеризація освітнього процесу.
3. Забезпечення необхідних обладнання та матеріалами для організації роботи гуртків, клубів, секцій.
4. Залучення позабюджетних коштів та спонсорського фінансування для матеріального заохочення обдарованих дітей.

Сімейні основи розвитку обдарованої дитини [30]:

1. Створення умов освоєння батьками способів формування та розвитку обдарованих дітей;
2. Облік особистісних особливостей обдарованих;
3. Надання допомоги та підтримки у створенні сприятливого сімейного мікроклімату.

Таблиця 2.3

Співвідношення факторів та індикаторів факторів впливу

Фактори впливу	Індикатори факторів впливу
Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти	Внесення змін до закону "Про освіту" щодо основних понять, принципів, гарантій та стандартів освіти дітей з особливими потребами, виходячи з положень Конвенції ООН про права інвалідів
	Розроблення та затвердження положення про клас з інклюзивним навчанням з обґрунтуванням специфіки функціонування таких класів
	Розробка та внесення змін щодо функціонування психолого-медико-педагогічні консультації (чітке визначення прав та обов'язків членів комісій та батьків)
	Розробка детальної стратегії та плану впровадження інклюзивної освіти в Україні
	Розширення і доповнення переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників у зв'язку зі змінами впровадження інклюзивного навчання
Фінансове забезпечення інклюзивної освіти	Зміни у підходах до фінансування освіти дітей з особливими потребами – впровадження програмно-цільового методу, розробка реальних індикаторів виконання програми впровадження інклюзії
	Збільшення фінансування шкільної освіти і, зокрема, інклюзивної освіти
	Підвищення заробітної плати вчителям у школах, де вчать діти з особливими потребами
Матеріально-технічне забезпечення	Створення системи ресурсних центрів матеріального та технічного забезпечення
	Забезпечення спеціальним обладнанням та технічними засобами
	Пристосування архітектурного середовища навчальних закладів для потреб дітей із обмеженими можливостями
	Забезпечення транспортом для навчання дітей із обмеженими можливостями
	Впровадження дистанційного навчання
Кадрове забезпечення	Створення спеціальних факультетів для підготовки вчителів та вихователів
	Створення спеціальних центрів для фахової допомоги вчителям, які працюють в загальноосвітніх школах з дітьми з особливими потребами

Продовження таблиці 2.3

	Створення корекційно – реабілітаційних центрів на базі спеціальних учбових закладів
Дидактичне забезпечення	Залучення широкого кола вчителів до обговорення впровадження інклюзії в Україні для визначення їх реальних потреб
	Розробка методичних матеріалів, посібників для вчителів, які працюють з дітьми з особливими потребами
	Розробка спеціальних курсів для вчителів, які проходять курси підвищення кваліфікації, обмін досвідом в рамках освітніх програм
Громадсько-просвітницька діяльність НУО	Співпраця із громадськими організаціями та батьківськими асоціаціями
	Залучення батьківських ГО до просвітницької діяльності серед населення
Структурні зміни у галузі освіти дітей з особливими потребами	Створення спеціальних класів в загальноосвітніх школах для дітей з однаковою нозологією
	Скорочення кількості спеціальних учбових закладів
	Створення спеціалізованих консультаційних центрів на базі спецшкіл, до яких батьки та учні, які навчаються у загальноосвітніх школах, могли б звернутися по спеціалізовану допомогу
	Забезпечення системної цілісності та безперервності інклюзивності в освіті - мікросистеми інклюзії
Розробка методологічних підстав впровадження інклюзії	Розробка науково-методичного забезпечення розвитку інклюзивних процесів в загальноосвітніх установах
	Розробка та впровадження навчальних та дидактичних комплектів із застосуванням диференційованого і різнорівневого підходу
Система оцінювання ефективності впровадження інклюзії	Зміна підходів до організації оцінки якості освіти
	Моніторинг державних та недержавних програм, спрямованих на впровадження інклюзії, оцінка їх ефективності

Джерело: сформовано автором за [21]

Отже, ідея реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти у м. Канів тісно пов'язана з усвідомленою суспільством необхідністю забезпечити кращі умови для включення осіб з обмеженими можливостями здоров'я у соціально активне життя. Діти з особливими потребами діти-інваліди нерідко стають жертвами соціалізації. Причиною цього є обмеженість їхніх життєвих можливостей через ті чи інші відхилення у здоров'ї, наявність соціальних бар'єрів. Включаючись в освітній процес дошкільного закладу, продовжуючи свою освіту в загальноосвітній школі, а потім освоюючи основи професії або професійної освіти разом зі здоровими однолітками, особи з особливими освітніми потребами навчаються жити в суспільстві. У таблиці 2.4 наведено напрями діяльності та заходи регіональної цільової обласної Програми створення спеціальних (ресурсних) кімнат.

Заходи щодо вдосконалення реалізації державної політики Черкаської області:

1. Забезпечити реалізацію прав осіб з особливими освітніми потребами на здобуття повноцінної, додаткової, скорегованої освіти, задоволення їх потреб у розвитку вмотивованої особистості, створення умов для фізичного, розумового і духовного розвитку дітей з особливими потребами.
2. Створити ресурсні кімнати, що у свою чергу сприятиме інтеграції дітей з порушеннями розвитку в освітній простір. Заняття в спеціалізованих кімнатах допоможуть дітям з особливими потребами подолати страхи, спалахи роздратування, невротичні стани та агресивну поведінку.
3. Забезпечити заклади загальної середньої освіти сучасним реабілітаційним та інтерактивним обладнанням, що покращить процес навчання, реабілітації дітей з особливими освітніми потребами.
4. Підвищити психолого-педагогічний рівень підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах навчального закладу.
5. Підвищити рівень компетентності батьків дітей з особливими освітніми потребами педагогів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.

Таблиця 2.4

Напрями діяльності та заходи регіональної цільової обласної Програми створення спеціальних (ресурсних) кімнат

№ з/п	Назва напрямку діяльності (пріоритетні завдання)	Перелік заходів Програми	Строк виконання заходу	Виконавці	Джерело фінансування	Орієнтовні обсяги фінансування (вартість), тис. грн., у тому числі:	Очікуваний результат
1	Створення умов для доступності до будівель та приміщень закладів загальної середньої освіти осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення	Облаштування території прилеглої до будівлі, пандуса на вході до будівлі, приведення у відповідність сходів на вході та в середині будівлі, дверних прорізів, санвузлів, тощо	Постійно 2020-2022 роки	Відділи освіти райдержадміністрації, органів місцевого самоврядування, управління освіти міських рад	Місцевий бюджет	Обсяг видатків визначається при затвердженні бюджету	100%
2	Облаштування спеціальних (ресурсних) кімнат	Виділення приміщення у закладі загальної середньої освіти, проведення відповідних ремонтно-будівельних робіт	Постійно 2020-2022 роки	Відділи освіти райдержадміністрації, органів місцевого самоврядування, управління	Місцевий бюджет	Обсяг видатків визначається при затвердженні бюджету	100 %

Джерело: сформовано автором за [21]

Виконавцями Програми Черкаської області є:

- 1) Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації;
- 2) Відділи освіти райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування, управління освіти міських рад.
- 3) Відповідальним виконавцем, який координує роботу виконання заходів Програми та головним розпорядником коштів обласного бюджету, що передбачаються на реалізацію заходів, є Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації.
- 4) Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації здійснює координацію роботи та контроль за виконанням Програми шляхом планових та оперативних перевірок щодо забезпечення цільового використання коштів.
- 5) Сучасна освітня система в Україні зазнає кардинальних змін. Держава, реалізуючи цілі інклюзивної освіти, забезпечує громадянам з обмеженими можливостями у розвитку спеціальні умови для здобуття ними освіти, корекції порушення розвитку та соціальної адаптації на всіх рівнях освіти.

Найбільш вагомими індикаторами факторів впливу на розвиток інклюзивної освіти в Україні, на думку всіх респондентів, є методичне забезпечення процесу інклюзії: розробка методичних матеріалів та спеціальних курсів для вчителів, що працюють із дітьми з особливими потребами. Не менш важливим виявляється пристосування архітектурного середовища для потреб дітей із обмеженими можливостями та матеріально-технічне забезпечення інклюзії в школах. У той же час, найменший рейтинг отримав індикатор «скорочення кількості спеціальних учбових закладів».

ВИСКОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В ході випускної кваліфікаційної роботи були виконані поставлені завдання, а саме: проаналізовано структуру інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області. Центр орієнтований на навчання, виховання та розвиток розумово відсталих учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, освітніх потреб та можливостей. Основним напрямом є створення спеціальних умов з урахуванням потреб спеціальних дітей. Робота включає ряд ключових моментів: підготовка та перепідготовка кадрів; оформлення нормативно-правової бази; розробка методичного супроводу освіти; матеріально-технічне оснащення освіти. Заклад забезпечений сучасним багатофункціональним обладнанням. У своїй роботі фахівці Центру використовують комплект сучасних методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами, так як пройшли відповідне навчання щодо використання означених методик і показали високий результат на всеукраїнському екзамені.

Проаналізовано зовнішні та внутрішні фактори впливу на реалізацію державної політики у сфері інклюзивної освіти м. Канів Черкаської області. До внутрішніх факторів впливу належать наради щодо результатів діагностування; організація патронажу між вчителями предметниками та здібними учнями; організація методичної роботи з педколективом, забезпечення навчально-методичною літературою; формування режиму роботи школи, що забезпечує можливості участі школярів у системі шкільного додаткового (факультативи, консультації з предметів, індивідуальні заняття) та позашкільної освіти; раціональне наповнення Центру з урахуванням нахилів та запитів, що навчаються через формування факультативів, елективних курсів, консультацій з предметів; організація та проведення інтелектуальних ігор, конкурсів, науково-практичних конференцій у рамках школи; організація та проведення шкільних олімпіад.

До зовнішніх факторів індивідуалізовані методи навчання, психолого-педагогічне супроводження – професійні компетенції педагогів; загальноосвітні навчальні програми, щоб при її освоєнні кожен, хто навчається, міг мати

індивідуальний результат; кадрове, навчально-методичне забезпечення; моніторинг та оцінка навчання, критеріальне оцінювання знання та навичок; професійна орієнтація, та професійна підготовка дітей з особливими потребами; працевлаштування осіб із обмеженими можливостями; вдосконалення раннього виявлення порушень та їх корекція; заходи у соціальній адаптації у суспільстві.

Оцінено результативність державної політики у сфері інклюзивної освіти в м. Канів Черкаської області. На даний момент спостерігається процес зростання кількості досліджень у галузі інклюзивної педагогіки, відбувається накопичення теоретичного знання, формується загальнонаукова основа інклюзивної практики. Виявлення закономірностей розвитку людини за умов інклюзивного освіти, ролі середовища інклюзивного класу (групи дошкільного закладу чи вузу) у становлення особистості, в освоєнні дитиною інтелектуального досвіду навчальної діяльності, досвіду соціальної взаємодії може зіграти вирішальну роль застосування ідей інклюзії у роботу освітніх організацій.

Визначено напрями вдосконалення реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти м. Канів Черкаської області. Серед педагогічних категорій, які набувають розвитку в рамках інклюзивної педагогіки, – категорія соціального розвитку. Процес соціального розвитку знаходить своє вираження у психічному та інтелектуальному зростанні, соціалізації людини.

Після аналізу вище викладеного матеріалу, пропонуємо наступні шляхи вдосконалення реалізації державної політики в сфері інклюзивної освіти у м. Канів:

- вдосконалення системи раннього виявлення дітей з особливими освітніми потребами та надання їм своєчасної комплексної підтримки;
- розробка інструментів оцінки потреб осіб з особливими освітніми потребами з метою відстеження навичок, успішності навчання та ступеня підготовки до загальноосвітньої системи;
- розробка методики розроблення індивідуальних навчальних програм;
- розробка програм вищої освіти для осіб із особливими освітніми потребами;

- створення гнучкого рівневого документа про закінчення освіти (атестата, диплома);
- створення «безбар'єрного» середовища на всіх рівнях освіти, матеріально-технічне оснащення організацій освіти та забезпечення допоміжними технічними засобами навчання;
- організація служб комплексного (соціального та медико-психолог педагогічного) супроводу осіб з особливими освітніми потребами у навчальних закладах загальної освіти;
- створення системи ресурсних центрів з використанням потенціалу спеціальних організацій освіти, державних та громадських організацій;
- забезпечення умов для ранньої профорієнтації, передпрофесійної та професійної підготовки осіб з особливими освітніми потребами у системі загальної освіти;
- залучення батьків, експертних спільнот та громадських організацій у процес розвитку інклюзивної освіти.

Отже, можемо зробити висновок, що інклюзивна освіта сьогодні у масштабах усього світу визнається затребуваним напрямком розвитку інституту освіти. Показником розвитку визначається здатність закладів освіти реалізувати очікувані від нього результати, відображені у свідомості та поведінці людей. Досягнення очікуваних результатів полягає у розвитку нового напрямку досліджень педагогічної науки та раціональна інтеграція їх у педагогічну практику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Порошенко М. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: Мієрегіон, 2019. 300 с.
2. Білоусова Н. Становлення свідомості: педагогічні основи. *Збірник наукових праць «Проблеми педагогічних компетенцій»*. Київ, 2019. С. 10-19.
3. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків/ Заєркова Н. В. та інші. Київ: ЦУЛ, 2016. 68 с.
4. Медведєв Д.А. Нова українська школа. Національна освітня ініціатива. Київ, 2017. 89 с.
5. Корнієнко О.В. Ефективні педагогічні технології спеціальної та інклюзивної освіти. *Вісник Київського політехнічного університету*. Київ, 2016. С. 45-62.
6. Розвиток сучасного педагога: навчально-методичний посібник/ Жарова Г.С. на ін. Київ, 2019. 115 с.
7. Довбуш М.М. Інклюзивна освіта: вибір стратегії професійної життєдіяльності педагога. *Міжнародна конференція регіону*. Київ, 2019. С. 65-81.
8. Про схвалення Концепції Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів» на період до 2021 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 бер. 2011 р. № 245-р // *Офіційний вісник України*. Київ, 2020. № 24. С. 16-32.
9. Янковецька Д.О. Методологія інклюзивної освіти. Київ, 2019. *Конференція розвитку гуманітарних наук*. С.89-163.
10. Панченко О.О. Необхідність державної політики в сфері інклюзивної освіти. *Вісник Київського національного університету*. Київ, 2020. № 14. С. 13-28.
11. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. Київ: ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.

12. Черненко Р.В. Теорія та практика оцінки психічного розвитку дитини. *Збірник наукових праць: Дошкільний та молодший шкільний вік*. Київ, 2015. С. 21-28.
13. Сороченко Е.М. Процеси реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти. Київ, 2015. 165 с.
14. Нікітюк Л.О. Психологія інклюзивної освіти. *Збірник наукових праць «Проблеми міжнародних відносин»*. Київ, 2016. С.56-62.
15. Трофімова І.М. Причини синергетичного підходу у психології інклюзивної освіти. *Збірник наукових праць «Педагогічна теорія і практика»*. Київ, 2015. С.6-33.
16. Патраков Е.В. Доступне освітнє середовище як фактор соціальної відповідальності вузу: монографія. Київ, 2015. 184 с.
17. Клименко М.С. Соціальна інклюзія: спроба концептуалізації та операціоналізації поняття. URL: do.gendocs.ua/docs/index-249855.html. (дата звернення 20.04.2022)
18. Інклюзивна освіта: результати, досвід та перспективи: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. С.В. Альохіна. Київ, 2015. 528 с.
19. Організація освітніх умов для дітей з обмеженими можливостями здоров'я у навчальних закладах: Методичні рекомендації / Відп. ред. Петриченко С.В. Львів, 2019. 112 с.
20. Харченко Д.С. Умови формування сприятливого психологічного клімату у початкових класах в інклюзивній освіті. *Збірник наукових праць "Соціальні комунікації і мистецтвознавство в аспекті сучасних цивілізаційних концепцій"*. Київ, 2019. С. 41-46
21. Жовтнева О.В. Формування відносин, знань, практики суб'єктів інклюзивної освіти. *Матеріали міжнародної заочної науково-практичної конференції*. За заг. ред. Жовтневої О.В., Приходько Д.С. та ін. Київ, 2018. С. 16-26.

22. Бабкіна Н.В. Інтелектуальний розвиток молодших школярів із затримкою психічного розвитку: посібник для шкільного психолога. Київ, 2015. С. 56-67.
23. Світленко О.О. Тенденції та перспективи розвитку інклюзивної освіти: методичний посібник. Київ, 2020. С.56-59.
24. Невмивако Л.Ю. Основні принципи та завдання інклюзивної освіти. Тернопіль, 2018. С.105-113.
25. Омельченко Л.В. Освітня інклюзія дітей з обмеженими можливостями здоров'я. *Збірник наукових праць «Інклюзивна освіта сьогодні»*. Київ, 2020. С.15-18.
26. Кольченко К.О. Концептуальні підходи до впровадження інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах. Київ, 2015. 511 с.
27. Самоактуалізація як фактор подолання психологічних бар'єрів у вчителів у професійній діяльності. *Збірник наукових праць "Соціально-комунікаційні та мистецтвознавчі процеси в аспекті історичного розвитку і сучасності"*. Тернопіль, 2019. С. 15-28.
28. Інклюзивна освіта: методологія, практика, технології: *матеріали міжнародної науково-практичної конференції 20–22 червня 2019 року*. Київ, 2019. С.244-261.
29. Лебеденко Д.В. Інклюзивне освіту: від методологічної моделі до практики. *Збірник наукових праць "Соціально-комунікаційні та мистецтвознавчі процеси в аспекті історичного розвитку і сучасності"*. Київ, 2015. С. 45-51.
30. Назаренко В.В. Психолого-педагогічна корекція у роботі з дітьми у важкій життєвій ситуації. *Збірник наукових праць «Independent medical journal»*. Київ, 2017. С. 52-60.
31. Тяжкороб О. О. Технологізація процесу навчання у зарубіжній інклюзивній школі. *Збірник наукових праць «Психологічні науки: проблеми і здобутки»*. Київ, 2019. С.23-36.

Завідувач кафедри
публічного управління та
адміністрування
Мовікова М. Л.

Заєва

Я, Трапезенко Катерина Анатоліївна, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: „Реалізація державної політики у сфері інклюзивної освіти“ не виявлено елементів академічного плагиату. У випадку використання прямих запитань з друкованих та електронних джерел, взаємні відношення поділяюся.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

06.06.2022

А.В.В.

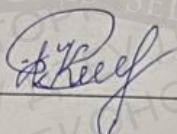
Згода

Я, Праніченко Катерина Анатоліївна, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: “Реалізація державної політики у сфері інклюзивної освіти” несучи повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Державного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«06» 06 2022 року

(Праніченко К.А.)

РЕЦЕНЗІЯ

на випускну кваліфікаційну роботу
Праніченко Катерини Анатоліївни на тему:
«Реалізація державної політики у сфері інклюзивної освіти»
виконаної на здобуття ОС «Бакалавр»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
У Державному торговельно-економічному університеті

Представлена на рецензію випускна кваліфікаційна робота носить актуальний характер, вирізняється своєчасністю, оскільки присвячена питанням реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти на прикладі комунальної установи «Канівський інклюзивно-ресурсний центр Канівської міської ради Черкаської області» (далі – Центр), яка є прикладом успішного розвитку інклюзивної освіти в місті Каневі.

У процесі аналізу автором використовувалися теоретичні методи дослідження, методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції, порівняння, графічні методи, які дали змогу отримати синтезоване уявлення про об'єкт і водночас наочно показати його складові.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад, здійснення державної політики у сфері інклюзивної освіти та розроблення рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, переліку посилань на використані інформаційні джерела та додатків.

Перший розділ дає оцінку реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти в місті Каневі, проводиться аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на реалізацію державної політики у сфері інклюзивної освіти.

У другому розділі визначено основні напрями та завдання Центру щодо досягнення цілей розвитку державної політики та публічно-управлінські рішення щодо удосконалення інклюзивної освіти в місті Каневі.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані Центром та органами публічної влади у сфері інклюзивної освіти в подальшому вивченні та аналізі, присвяченому проблемам формування та реалізації державної політики, зокрема у сфері інклюзивної освіти.

Випускна кваліфікаційна робота відповідає вимогам, виконана у повному обсязі і заслуговує на позитивну оцінку, а її автор Праніченко Катерина Анатоліївна на отримання кваліфікації бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та
конкурентної політики

В.В. Хрустальова